

❖ تاریخچه

مرکز آمار ایران به منظور ایجاد یک نظام متمرکز آماری و با هدف تهیه آمارهای جامع و صحیح در زمینه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی برای رفع نیازهای برنامه‌ریزی، علمی و پژوهشی کشور تأسیس شده است. به دلیل نیاز روزافزون دستگاه‌های برنامه‌ریزی کشور به آمار و اطلاعات و ضرورت همکاری بسیار نزدیک سازمان اصلی تولیدکننده آمار با دستگاه برنامه‌ریزی، اداره آمار عمومی که وابسته به وزارت کشور بود در سال ۱۳۴۴ با نام **مرکز آمار ایران** به زیر مجموعه‌های سازمان برنامه و بودجه وقت پیوست. از سال ۱۳۸۶ تا پایان سال ۱۳۹۳ این مرکز، زیر نظر معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور فعالیت می‌کرد و در حال حاضر زیر مجموعه سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور است.

❖ مروری بر قانون مرکز آمار ایران

قانون مرکز آمار ایران که در سال ۱۳۴۴ همزمان با تأسیس آن تصویب شده بود مجدداً در سال ۱۳۵۳ مورد بازنگری قرار گرفت و در قالب ۱۶ ماده و یک تبصره به تصویب مجلس شورای ملی وقت رسید. این قانون در سه بخش «کلیات»، «وظایف و اختیارات» و «شورای عالی آمار و وظایف آن» تدوین شده است. تعاریف و مفاهیم مندرج در بخش کلیات و برخی مواد بخش وظایف و اختیارات و همچنین ماده ۱۱ این قانون که به وظایف شورای عالی آمار می‌پردازد به شرح زیر است:

ماده ۱- تعاریف و اصطلاحات

- **سرشماری:** منظور آمارگیری‌هایی است که تمامی افراد و واحدهای جامعه مورد مطالعه را در برگیرد و در موارد مشخص به منظور جمع‌آوری اطلاعات در زمینه فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی مانند نفوس، مسکن، کشاورزی، صنعت، ساختمان، بازرگانی، فرهنگی و سایر فعالیت‌ها صورت می‌گیرد. در صورتی که سرشماری در سراسر کشور به‌عمل آید سرشماری عمومی نامیده می‌شود.
- **آمارگیری نمونه‌ای:** منظور جمع‌آوری اطلاعات آماری از تعدادی از افراد یا واحدهای جامعه بر اساس روش‌های علمی آماری است که نتایج آن قابل تعمیم باشد.
- **آمارگیری جاری:** منظور آمارگیری‌هایی است که از روی مدارک، گزارش‌ها و فرم‌های مربوط به فعالیت‌های جاری وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و شرکت‌های دولتی وابسته به دولت انجام می‌شود.
- **محاسبات ملی:** منظور بیان آماری تمامی فعالیت‌های اقتصادی کشور طی یک دوره زمانی می‌باشد.
- **شاخص قیمت‌ها:** منظور کمیتی است که تغییرات متوسط قیمت کالاها و خدمات را نسبت به یک زمان معین نشان دهد.
- **قالب آماری:** منظور فهرستی از مشخصات کلی افراد یا واحدهای جامعه مورد آمارگیری است که به‌خصوص در آمارگیری‌های نمونه‌ای از آن استفاده می‌شود.
- **خدمات آماری:** منظور انجام تمام یا قسمتی از خدماتی است که در زمینه تهیه و اجرای طرح‌های آماری و استخراج نتایج و چاپ و انتشار آنها به‌عمل می‌آید.

ماده ۳- وظایف و اختیارات مرکز آمار ایران

- انجام سرشماری‌های عمومی و آمارگیری‌های نمونه‌ای در زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی؛
- تهیه آمارهای لازم به منظور تأمین نیازمندی‌های برنامه‌ریزی و هدف‌های برنامه‌های عمرانی کشور؛
- تهیه و بهنگام‌سازی چارچوب‌های آماری؛
- استخراج، بررسی، چاپ و انتشار نتایج حاصل از سرشماری‌ها و آمارگیری‌ها؛
- تهیه محاسبات ملی و شاخص قیمت‌ها؛
- تهیه تعاریف، مفاهیم، معیارها و طبقه‌بندی‌های آماری؛
- گردآوری آمارهای مورد نیاز از بخش‌های عمومی، خصوصی و تعاونی؛
- تهیه و انتشار سالنامه آماری کشور؛
- تمرکز اسناد، مدارک و اطلاعات آماری؛
- راهنمایی‌های فنی به واحدهای آماری وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی، سازمان‌های وابسته به دولت، شرکت‌های دولتی و همچنین مؤسسات بخش خصوصی و تعاونی و
- انجام خدمات آماری برای بخش‌های عمومی، خصوصی و تعاونی.

ماده ۷- محرمانگی اطلاعات

هر شخص ساکن ایران همچنین اتباع ایرانی مقیم خارج از کشور مکلفند به پرسش‌های مربوط به تمامی سرشماری‌ها و آمارگیری‌ها که توسط مرکز آمار ایران انجام می‌شود پاسخ صحیح دهند. آمار و اطلاعاتی که ضمن آمارگیری‌های مختلف از افراد و مؤسسات جمع‌آوری می‌شود محرمانه خواهد بود و بجز در تهیه آمارهای کلی و عمومی نباید مورد استفاده قرار گیرد. استفاده و مطالبه و استناد به اطلاعات جمع‌آوری شده از افراد و مؤسسات به هیچ‌وجه در مراجع قضایی و اداری و مالیاتی و ... مجاز نخواهد بود.

ماده ۸- رعایت تعاریف و مفاهیم استاندارد

وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و وابسته به دولت و شرکت‌های دولتی موظفند در انجام آمارگیری‌ها از تعاریف، مفاهیم، روش‌ها، معیارها و طبقه‌بندی‌های آماری مرکز آمار ایران تبعیت نمایند.

ماده ۱۱- شورای عالی آمار وظایف زیر را عهده‌دار خواهد بود:

- تعیین سیاست کلی برنامه‌های آماری کشور و نحوه توزیع فعالیت‌های آماری بین سازمان‌های مسئول؛
- تعیین اولویت‌های آماری کشور؛
- تعیین سیاست جامع در زمینه هماهنگی وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی در مورد استفاده از ماشین‌های حسابگر؛
- اظهارنظر در مورد تأمین اعتبار اجرای طرح‌ها و فعالیت‌های آماری وزارتخانه‌ها و وابسته به دولت و شرکت‌های دولتی که از محل اعتبارات عمرانی کشور هزینه آن پرداخت می‌شود؛

• اتخاذ تصمیم درباره مسائلی که دستگاه‌های اجرایی در زمینه اجرای آمارگیری‌ها با آن مواجه می‌شوند و در شورا مطرح می‌نمایند.

❖ عناصر استراتژیک مرکز آمار ایران

مرکز آمار ایران به عنوان نهاد حاکمیتی و مرجع رسمی اعلام و انتشار آمارهای رسمی کشور، مأموریت تأمین اطلاعات مورد نیاز نظام برنامه‌ریزی کشور را برعهده دارد. بدین منظور لازم است برنامه استراتژیک مرکز، با سند چشم‌انداز ۲۰ ساله نظام جمهوری اسلامی، برنامه ملی آمار و برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور هماهنگ باشد و به‌طور منسجم تدوین گردد. بر این اساس پس از تهیه و تدوین مأموریت و چشم‌انداز ۱۰ ساله مرکز با عنوان بخشی از عناصر استراتژیک مرکز، اهداف عملیاتی سالانه در چارچوب اهداف کلان به شرح ذیل تعیین شده است.

مأموریت

مرکز آمار ایران با برخورداری از جایگاه مرجعیت رسمی و استقلال حرفه‌ای، با بهره‌گیری از نیروی انسانی متعهد، متخصص و کارآمد، زیرساخت‌های لازم و فناوری‌های نوین و با رویکردی آینده‌نگر به تأمین، تولید و اطلاع‌رسانی آمار رسمی مبتنی بر نیازهای ذی‌نفعان و با قابلیت دسترسی برابر، واقعی و بی‌طرفانه، با کیفیت و به‌موقع، منسجم و مقایسه‌پذیر می‌پردازد. این مرکز با تکیه بر فرهنگ‌سازی، ظرفیت‌سازی و هم‌پیوند ساختن داده‌های آماری کشور بر اساس شبکه‌ای نظام‌مند و یکپارچه، به راهبری نظام آماری کشور و همکاری با مراکز معتبر بین‌المللی می‌پردازد.

چشم‌انداز ۱۰ ساله مرکز آمار ایران

مرکز آمار ایران به عنوان یگانه مرجع آمار رسمی کشور، نهادی هوشمند، دارای جایگاه محوری در سیاستگذاری و هدایت در تولید آمارهای رسمی کشور، تعیین‌کننده و پیشگام در تأمین آمارهای مورد نیاز ذی‌نفعان است. این مرکز با تمرکز بر رضایت‌مندی کاربران، عرضه‌کننده آمار مطمئن، دقیق، صحیح و بهنگام مبتنی بر استانداردهای ملی و جهانی، سرآمد در منطقه و پیشرو در آسیا است.

اهداف عملیاتی سال ۱۳۹۳

۱. اجرای ۴۳ و تکمیل ۱۳۰ عنوان طرح آمارگیری؛
۲. تهیه ۱۴ عنوان حساب‌های ملی، منطقه‌ای و فصلی، تهیه جدول‌های داده-ستانده ۱۳۹۰، محاسبه ۱۷ عنوان شاخص قیمت و محاسبه ۱۲ عنوان شاخص حوزه‌های تخصصی برنامه (ماده ۶۸)؛
۳. استانداردسازی تعاریف و مفاهیم اقلام ۶ بخش موضوعی و ترجمه و پیاده‌سازی ۵ عنوان طبقه‌بندی استاندارد آماری؛
۴. نظارت بر بهنگام‌سازی نقشه‌های آماری، ایجاد و استقرار پایگاه داده‌های مکانی و تهیه ۱۵۰۰ عنوان نقشه و ۱۵ اطلس آماری و موضوعی؛
۵. بهبود نظام آمارهای ثبتي، تعیین و ارزیابی کیفیت اقلام آمار ثبتي، نظارت بر ساماندهی ۹ سیستم اطلاعاتی و عملیاتی و نظارت بر تولید آمارهای ثبتي مورد نیاز شبکه ملی آمار؛

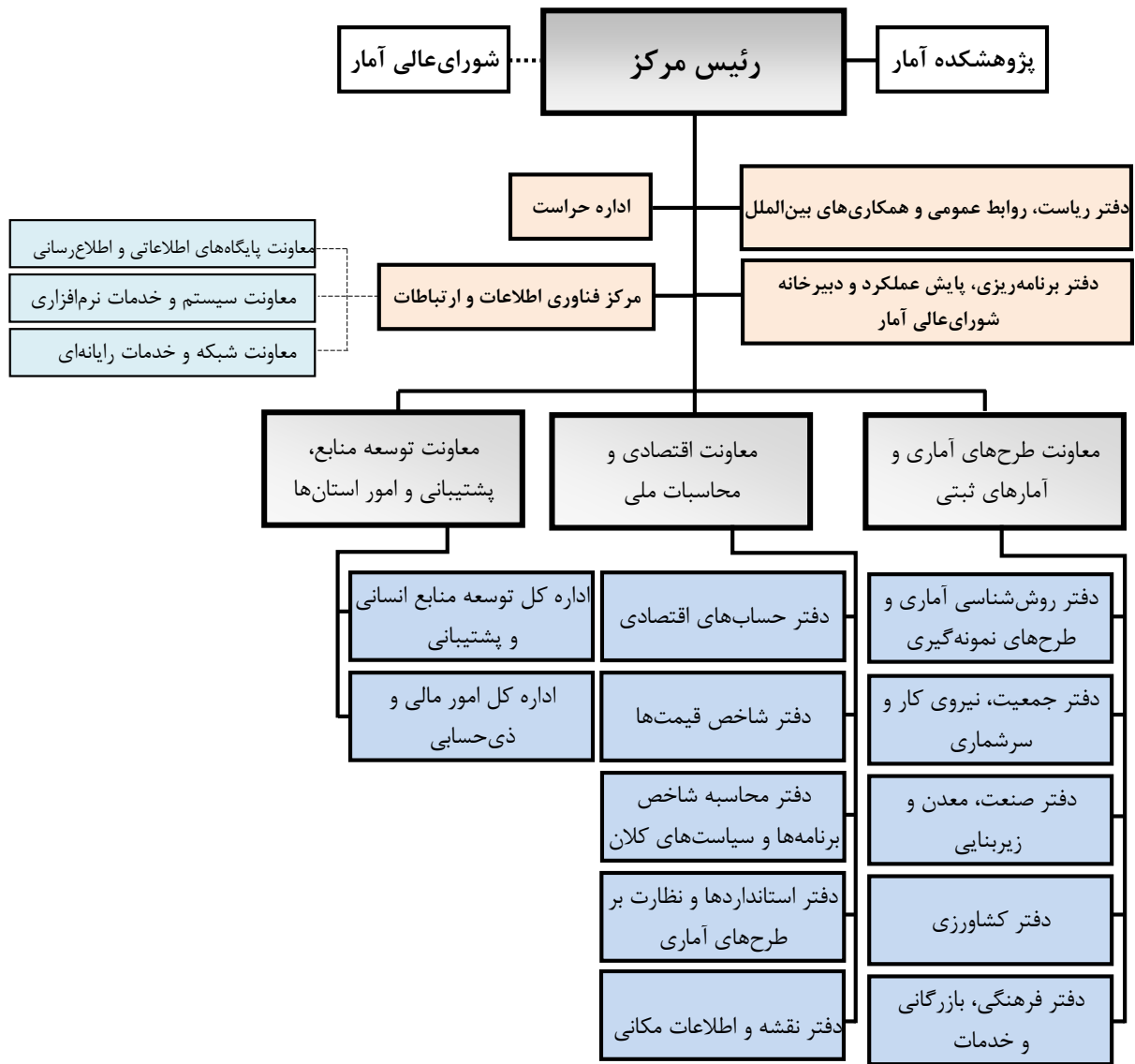
۶. نظارت بر ۴۳ عنوان طرح آمارگیری مرکز و دستگاه‌های اجرایی و محاسبه شاخص‌های ارزیابی کیفیت ۱۰ عنوان طرح آمارگیری؛
۷. گسترش همکاری‌ها و ارتباطات ملی و بین‌المللی؛
۸. توسعه فرایندهای برنامه‌ریزی استراتژیک، پایش عملکرد و کارکردهای مدیریتی در واحدهای مرکز، تعالی مرجعیت مرکز آمار ایران در نظام آماری کشور و بهبود تعامل واحدهای مرکز با استان‌ها؛
۹. استقرار و نگهداری شبکه ملی آمار کشور و تهیه، تولید و نگهداری سامانه‌های کاربردی رایانه‌ای؛
۱۰. گسترش استفاده از رایانه، تبلت، وب و سایر ابزارهای الکترونیکی در جمع‌آوری داده‌ها و افزایش سطح امنیت داده‌ها در مرکز؛
۱۱. ارتقای فرهنگ آماری و پیاده‌سازی نظام مدیریت ارتباط با مشتری (ملی و بین‌المللی)؛
۱۲. انتشار به‌موقع و با کیفیت نشریات مربوط به نتایج طرح‌های آماری، سالنامه آماری کشور و سایر نشریات ادواری؛
۱۳. اجرا و پیاده‌سازی ۱۰ عنوان برنامه تحول اداری و جذب، نگهداری و آموزش نیروی انسانی و استقرار نظام مدیریت عملکرد؛
۱۴. تأمین و نگهداری تجهیزات، ملزومات و امکانات مرکز؛
۱۵. تقویت نیازسنجی، شناسایی و تکمیل آمارهای پایه، ظرفیت‌ها و توسعه پوشش موضوعی و جغرافیایی آمار؛
۱۶. پیاده‌سازی استراتژی اولویت‌دار برنامه استراتژیک مرکز (ارتقای انگیزش کارکنان)؛
۱۷. اجرای سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳ به روش الکترونیکی و
۱۸. بهبود تعامل مرکز با معاونت برنامه‌ریزی و مدیریت تأمین و هزینه‌کرد منابع مالی.

به منظور تهیه و تدوین برنامه عملیاتی سالانه و اهداف و فعالیت‌های مرکز، از نظام مدیریت بر مبنای هدف^۱ بهره گرفته می‌شود. همچنین پس از کنترل و پایش پیشرفت و کارایی مندرج در سیستم، میزان تحقق اهداف سالانه گروه‌ها، دفاتر، معاونت‌ها و نیز اهداف عملیاتی کل مرکز، مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. میزان تحقق اهداف مرکز در این سال بیش از ۹۰ درصد بوده است.

¹ Management By Objectives (MBO)

❖ ساختار کلان سازمانی مرکز آمار ایران

با رعایت موضوع ماده‌های ۲۹، ۳۱ و ۳۳ قانون مدیریت خدمات کشوری ساختار کلان مرکز آمار ایران پس از بازنگری در سال ۱۳۹۰ به صورت زیر طراحی شده است.

شایان ذکر است به استناد ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی دبیرخانه شورای عالی آمار، وظیفه دبیرخانه شورای عالی آمار را مرکز آمار ایران عهده‌دار می‌باشد. رئیس مرکز آمار ایران، دبیر شورای عالی آمار است.

❖ همکاران استانی

دفتر آمار و اطلاعات استانداری‌ها تحت نظر معاونان برنامه‌ریزی استانداری‌ها و به عنوان بازوان اجرایی مرکز آمار ایران، مسئولیت هدایت و مدیریت انجام تکالیف آماری محوله مرکز آمار ایران توسط رده‌های اجرایی استانی را برعهده داشته و در چارچوب سیاست‌ها، بخشنامه‌ها، اعتبارات و ... ابلاغی از مرکز آمار ایران تمهیدات لازم برای انجام مطلوب تکالیف آماری در استان‌ها را فراهم می‌نمایند. هدایت، آموزش، نظارت، استخراج و اطلاع‌رسانی نتایج طرح‌ها و فعالیت‌های آماری، پشتیبانی و حمایت از مدیران کل آمار و اطلاعات استانداری‌ها از جمله وظایفی است که مدیران و کارشناسان این مرکز به عنوان طراحان و بهره‌برداران اولیه فعالیت‌های آماری و هسته مرکزی نظام آماری کشور، بر عهده دارند.

❖ نیروی انسانی

تعداد ۴۳۶ نفر در این مرکز به خدمت اشتغال داشته‌اند که ویژگی نیروها بر حسب نوع استخدام و مدرک تحصیلی در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۱- نیروی انسانی شاغل مرکز آمار ایران به تفکیک نوع استخدام و مدرک تحصیلی

جمع	دیپلم و کمتر از آن	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس	دکتری	مدرک تحصیلی نوع استخدام
۱۷۷	۱۵	۴	۷۱	۸۱	۶	رسمی
۱۶۷	۴۲	۲	۴۹	۷۳	۱	پیمانی
۹۲	۳۳	۱۰	۳۲	۱۷	-	قرارداد انجام کار مشخص
۴۳۶	۹۰	۱۶	۱۵۲	۱۷۱	۷	جمع

❖ اعتبارات

مجموع اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مصوب مرکز در سال ۱۳۹۳، رقمی معادل ۸۷۲۴۴۰ میلیون ریال بوده است که از این مبلغ ۶۴۷۴۰۰ میلیون ریال اعتبارات هزینه‌ای و ۲۲۵۰۴۰ میلیون ریال اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بوده است. مبلغ ۲۹۱۰۰۰ میلیون از اعتبارات هزینه‌ای و مبلغ ۱۹۴۰۰۰ میلیون ریال از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مربوط به سرشماری عمومی کشاورزی سال ۱۳۹۳ بوده است.

اعتبارات هزینه‌ای

اعتبارات هزینه‌ای شامل دو قلم اساسی حقوق و مزایای مستمر (بند "و") و سایر می‌باشد. مجموع اعتبارات هزینه‌ای مرکز (به استثنای اعتبارات مربوط به سرشماری عمومی کشاورزی) با رشدی معادل ۷/۲ درصد از ۳۳۲۴۵۲ میلیون ریال در سال ۱۳۹۲ به

۳۵۶۴۰۰ میلیون ریال در سال ۱۳۹۳ افزایش یافته است. حقوق و مزایای مستمر با رشدی معادل ۱۴/۵ درصد از ۵۹۱۹۶ به ۶۷۷۹۶ میلیون ریال و سایر اعتبارات هزینه‌ای با رشدی معادل ۵/۶ درصد از ۲۷۳۲۵۶ به ۲۸۸۶۰۴ میلیون ریال افزایش یافته است. میزان تخصیص اعتبارات هزینه‌ای در سال ۱۳۹۳ (حقوق و مزایای مستمر از ۹۳ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۹۶ درصد در سال ۱۳۹۳ و سایر اعتبارات هزینه‌ای از ۸۵/۸ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۸۹ درصد در سال ۱۳۹۳ افزایش یافته است) حدود ۹۰/۳ درصد بوده است که نسبت به سال ۱۳۹۲ حدود ۳/۷ درصد افزایش یافته است. تخصیص اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای سرشماری کشاورزی در سال ۱۳۹۳ معادل ۹۵ درصد بوده است.

اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای سال ۱۳۹۳ کاهشی معادل ۵۰ درصد از ۶۱۹۱۹ به ۳۱۰۴۰ میلیون ریال داشته است. این اعتبارات در قالب دو طرح عمرانی تأمین تجهیزات و تأمین سخت‌افزار و نرم‌افزار (طرح تکفا) مبادله می‌گردد. میزان تخصیص اعتبارات تملک دارایی سرمایه‌ای در سال ۱۳۹۳ معادل ۵۷/۸ درصد بوده است.

در ادامه گزارش عملکرد مرکز به تفکیک در حوزه‌های «تولید آمار»، «بهبود کیفیت آمارها»، «اطلاع‌رسانی آماری، توسعه فناوری اطلاعات و پایگاه اطلاعات آماری»، «وظایف مرتبط با نظام آماری»، «تحقیقات آماری»، «ارتباطات ملی، بین‌المللی و ارتقای فرهنگ آماری» و «توسعه نیروی انسانی» آورده شده است.

مرکز آمار ایران